

شناسنامه ماده:

ساعات هفتگی	نوع واحد	واحد	نوع ماده	عنوان ماده	کد ماده	دوره	
۲	نظری	۲	اصلی	نحو و صرف ۲		کارشناسی	
							رشته
							تفسیر
							روش تدریس
							القایی - خودخوان - کتابخانه ای - کار در کلاس
							تعریف ماده
							این ماده به بررسی قواعد نحوی و صرفی بر اساس کتاب الفیه ابن مالک (از اول باب ابتداء تا اول باب ظن و اخواتها و از اول باب جمع التکسیر تا اول باب التصغیر) می پردازد و به منظور مسلط شدن طلاب بر قواعد نحوی و صرفی است تا طلاب بتوانند نصوص شرعی را دقیق تر فهم نمایند. لذا می بایست طلاب ابیات الفیه را حفظ نموده و بتوانند آن را شرح دهند.
							اهداف ماده
							طلاب بتوانند قواعد نحوی و صرفی خوانده شده در الفیه را شرح داده، آن را بر نصوص تطبیق دهند و معانی درست نص را فهم نمایند. آشنایی با اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر اختلافات بر تغییر معانی.
							دستاورد آموزشی
							پس از تدریس این توانایی در طلاب ایجاد می شود: ۱. استفاده از قواعد عربی در درک صحیح از نصوص. ۲. حفظ ابیات الفیه و شرح آنها. ۳. فهم اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر آنها در تغییر معانی.

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	حفظ نحو	۱۸٪	۱۸٪	یک چهارم نمرات از صرف باشد.
۲	حفظ صرف	۷٪	۷٪	
۳	اعراب	۱۵٪	۳۰٪	
۴	شرح متن نحو	۱۰٪	۲۵٪	
۵	شرح متن صرف	۴٪	۲۰٪	
۶	نحو: تعریفات، تقسیمات، شروط	۵٪	۲۰٪	
۷	صرف: تعریفات، تقسیمات، شروط	۲٪	۱۵٪	

- ۱- شرح ابن عقيل: المؤلف: ابن عقيل، عبد الله بن عبد الرحمن العقيلي الهمداني المصري (المتوفى: ۷۶۹هـ)، محقق: محمد محيي الدين عبد الحميد
ناشر: انتشارات ناصر خسرو، تهران، چاپ نهم ۱۳۸۴هـ ش - ۱۴۲۶هـ ق
- ۲- أوضح المسالك إلى ألفية ابن مالك: المؤلف: عبد الله بن يوسف بن أحمد بن عبد الله ابن يوسف، أبو محمد، جمال الدين، ابن هشام (المتوفى: ۷۶۱هـ)، المحقق: يوسف الشيخ محمد البقاعي، الناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع
- ۳- شرح الأشموني على ألفية ابن مالك: المؤلف: علي بن محمد بن عيسى، أبو الحسن، نور الدين الأشموني الشافعي (المتوفى: ۹۰۰هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت - لبنان، الطبعة: الأولى ۱۴۱۹هـ - ۱۹۹۸م
- ۴- حاشية الصبان على شرح الأشموني لألفية ابن مالك: المؤلف: أبو العرفان محمد بن علي الصبان الشافعي (المتوفى: ۱۲۰۶هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت - لبنان، الطبعة: الأولى ۱۴۱۷هـ - ۱۹۹۷م
- ۵- شرح الكافية الشافية: المؤلف: محمد بن عبد الله، ابن مالك الطائي الجبالي، أبو عبد الله، جمال الدين (المتوفى: ۶۷۲هـ)، المحقق: عبد المنعم أحمد هريدي، الناشر: جامعة أم القرى مركز البحث العلمي وإحياء التراث الإسلامي كلية الشريعة والدراسات الإسلامية مكة المكرمة
- ۶- البهجة المرضية: المؤلف: عبد الرحمن بن أبي بكر، جلال الدين السيوطي (المتوفى: ۹۱۱هـ)
- ۷- النحو الوافي: المؤلف: عباس حسن (المتوفى: ۱۳۹۸هـ)، الناشر: دار المعارف
- ۸- القواعد الأساسية للغة العربية (حسب منهج الألفية لابن مالك و خلاصة الشراح لابن هشام وابن عقيل والأشموني)، المؤلف: السيد أحمد الهاشمي، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت - لبنان
- ۹- توضيح النحو: المؤلف: عبدالعزيز محمد فاخر، الناشر: المكتبة الأزهرية للتراث
- ۱۰- معاني النحو: المؤلف: فاضل صالح السامرائي، الناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع - الأردن
- ۱۱- نشأة النحو وتاريخ أشهر النحاة: المؤلف: الشيخ محمد الطنطاوي رحمه الله، المحقق: أبي محمد عبد الرحمن بن محمد بن إسماعيل، الناشر: مكتبة إحياء التراث الإسلامي، الطبعة: الأولى ۲۰۰۵م - ۱۴۲۶هـ
- ۱۲- الحدود في علم النحو: المؤلف: أحمد بن محمد بن محمد البجائي الأبتدي، شهاب الدين الأندلسي (المتوفى: ۸۶۰هـ)، المحقق: نجاة حسن عبد الله نولي، الناشر: الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة
- ۱۳- قواعد إعراب الضمير في القرآن الكريم: أبو أنس أشرف بن يوسف بن حسن، دار السلف الصالح، قاهره چاپ اول، ۲۰۱۲-۱۴۳۴
- ۱۴- شرح الأزهرية: المؤلف: خالد بن عبد الله بن أبي بكر بن محمد الجرجاوي الأزهری، زين الدين المصري، وكان يعرف بالوقاد (المتوفى: ۹۰۵هـ)، الناشر: المطبعة الكبرى ببولاق، القاهرة
- ۱۵- المنصف لابن جني، شرح كتاب التصريف لأبي عثمان المازني: المؤلف: أبو الفتح عثمان بن جني الموصلي (المتوفى: ۳۹۲هـ)، الناشر: دار إحياء التراث القديم، الطبعة: الأولى في ذي الحجة سنة ۱۳۷۳هـ - أغسطس سنة ۱۹۵۴م
- ۱۶- نحو غائب: دكتور عمر يوسف عكاشه، ترجمه دكتور عدنان طهماسبي و دكتور جواد اصغري، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول ۱۳۹۰
- ۱۷- الممتع الكبير في التصريف: المؤلف: علي بن مؤمن بن محمد، الحضرمي الإشبيلي، أبو الحسن المعروف بابن عصفور (المتوفى: ۶۶۹هـ)، الناشر: مكتبة لبنان، الطبعة: الأولى ۱۹۹۶

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	نحو: اقسام مبتدا، تعریف مبتدا، مطابقت و عدم مطابقت وصف (مشتق) با مرفوع آن و حکم اعرابی آن، عامل رفع مبتدا و خبر همراه با اختلاف علما.	۵ بیت الابتداء: ۱۱۳- مبتداً زید وعاذر خبر إن قلت زید عاذر من اعتذر ۱۱۴- وأول مبتداً والثانی فاعل اغنی فی أسار ذان ۱۱۵- وقس کاستفهام النفی وقد یجوز نحو فائز أولو الرشد ۱۱۶- والثانی مبتدا وذا الوصف خبر إن فی سوی الأفراد طبقاً استقر ۱۱۷- ورفعوا مبتداً بالابتدا کذاک رفع خبر بالمبتدا توضیح النحو: ۱۹۷-۱۸۶؛ حاشیة الصبان: ۲۸۳-۲۷۵؛ المرادی: ۱۸۰-۱۷۷؛ أوضح المسالک: ۱۰۹-۱۰۶؛ نحو الوافی: ۴۰۴-۴۰۰ و ۴۱۳-۴۱۰؛ شرح ابن عقیل: ۲۰۱-۱۸۸
۲	نحو: تعریف خبر، انواع خبر، حالتهاى خبر مشتق به نسبت مبتدا و حکم ابراز ضمیر، روابط مبتدا و خبر. تمرین اعراب	۵ بیت ۱۱۸- والخبر الجزء المتم الفائدة کالله بروالیادی شاهده ۱۱۹- ومفرداً یأتی ویأتی جملة حاویة معنی الذی سیقت له ۱۲۰- وإن تکن إیّاه معنی اکتفی بها کنطقی الله حسبی وکفی ۱۲۱- والمفرد الجامد فارغ وإن یشتق فهو ذو ضمیر مستکن ۱۲۲- وأبرزنه مطلقاً حیث تلا ما لیس معناه له محصلاً توضیح النحو: ۲۰۵-۱۹۷؛ حاشیة الصبان: ۲۹۱-۲۸۴؛ المرادی: ۱۸۵-۱۸۰؛ أوضح المسالک: ۱۱۱-۱۰۹؛ نحو الوافی: ۴۲۷-۴۱۹؛ شرح ابن عقیل: ۲۰۸-۲۰۱
۳	صرف: معرفی جمع تکسیر، انواع جمع تکسیر.	۷ بیت جمع التکسیر: ۷۹۲- أفعلةً أفعالٌ ثم فعله تمّت أفعالٌ جموع قلة ۷۹۳- وبعض ذی بکثرة وضعاً یفی كأرجل والعکس جاء کالصنفيّ ۷۹۴- لفعل اسماً صحّ عیناً أفعال وللرباعیّ اسماً أيضاً یجعل ۷۹۵- إن کأن کالعناق والذراع فی مدّ وتأنیث وعدّ الأحرف ۷۹۶- وغير ما أفعال فی مطرد من الثلاثی اسماً بأفعال یرد ۷۹۷- وغالباً أغناهم فعلاً فی فعل کقولهم صردان ۷۹۸- فی اسم مذکر رباعیّ بمد ثالث افعلة عنهم اطرد شرح ابن عقیل: ۴۵۶-۴۵۲؛ نحو الوافی: ۵۸۸-۵۷۷؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
۴	نحو: ادامةى انواع خبر، کیفیت خبر از اسم ذات، مواضع تجویز مبتدای نکره. تمرین اعراب	۵ بیت ۱۲۳- وأخبروا بظرف أو بحرف جر ناوین معنی کائن أو استقر ۱۲۴- ولا یكون اسم زمان خبراً عن جثة وإن یفد فأخبراً ۱۲۵- ولا یجوز الابتدا بالنكرة ما لم تفد کعند زید نمره ۱۲۶- وهل فتیّ فیکم فما حللنا ورجل من الکرام عندنا ۱۲۷- ورغبة فی الخیر خیر وعمل بر یزین ولیقس ما لم یقل نحو الوافی: ۴۳۵-۴۳۱ و ۴۴۳-۴۴۰؛ أوضح المسالک: ۱۱۴-۱۱۲؛ المرادی: ۱۸۷-۱۸۵؛ حاشیة الصبان: ۳۰۴-۲۹۲؛ توضیح النحو: ۲۱۶-۲۰۶؛ شرح ابن عقیل: ۲۲۷-۲۰۹
۵	نحو: ترتیب مبتدا و خبر، جواز تقدیم خبر، وجوب تقدیم خبر تمرین اعراب	۴ بیت ۱۲۸- والأصل فی الأخبار أن تؤخرا وجوزوا التقدیم إذ لا ضرراً ۱۲۹- فامنه حین یتسوی الجزءان عرفاً ونکراً عادمی بیان ۱۳۰- کذا إذا ما الفعل کان الخبراً أو قصد استعماله منحصراً ۱۳۱- أو کان مسنداً لذی لام ابتدا أو لازم الصدر کمن لی منجدا توضیح النحو: ۲۲۳-۲۱۶؛ حاشیة الصبان: ۳۱۰-۳۰۵؛ المرادی: ۱۹۵-۱۸۸؛ أوضح المسالک: ۱۱۷-۱۱۵؛ نحو الوافی: ۴۵۲-۴۴۸؛ شرح ابن عقیل: ۳۳۸-۲۲۷

<p>صرف: اوزان جمع تکسیر.</p>	<p>۷ بیت ۷۹۹- والزمه فی فعال أو فِعال مصاحبی تضعیف أو اعلال ۸۰۰- فعل لنحو أحمر وحمرا وفعلة جمعا بنقل یدری ۸۰۱- وفعل لاسم رباعی بمد قد زید قبل لام اعلالا فقد ۸۰۲- ما لم یضاعف فی الأعم ذو الألف وفعل جمعا لفعلة عُرِف ۸۰۳- ونحو کبری ولفعلة فعل وقد یجئ جمعه علی فعل ۸۰۴- فی نحو رام اطراد فعله وشاع نحو کامل وکمله ۸۰۵- فعلى لوصف کقتیل وزمن وهالک ومیت به قمن نحو الوافی: ۵۸۹-۵۹۵؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۰-۴۵۶؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸</p>
<p>نحو: مواضع وجوب تقدیم خبر، جواز حذف هریک از مبتدا و خبر. تمرین اعراب</p>	<p>۶ بیت ۱۳۲- ونحو عندی درهم ولی وطر ملتزم فی تقدّم الخبر ۱۳۳- کذا إذا عاد علیه مضمّر مما به عنه مینا یخبر ۱۳۴- کذا إذا یتوجب التصدیرا کأین من علمته نصیرا ۱۳۵- وخبر المحصور قدّم أبدا کما لنا إلا اتباع أحمدا ۱۳۶- وحذف ما یعلم جائزکما تقول زید بعد من عندکما ۱۳۷- وفی جواب کیف زید قل دنف فزید استغنی عنه إذ عرف نحو الوافی: ۴۵۷-۴۵۶ و ۴۶۷-۴۶۰؛ أوضح المسالک: ۱۲۱-۱۱۷؛ المرادی: ۱۹۲-۱۹۰؛ حاشیة الصبان: ۳۱۴-۳۱۱؛ توضیح النحو: ۲۲۷-۲۱۶؛ القواعد الاساسیة: ۱۴۲-۱۲۵؛ شرح ابن عقیل: ۲۴۶-۲۳۹</p>
<p>نحو: مواضع وجوب حذف خبر، ابن مالک مواضع وجوب حذف مبتدا را در الفیه ذکر نکرده است، مواضعی که مبتدا وجوبا حذف شده در غیر ابیات الفیه، کیفیت تعداد خبر از یک مبتدا، مواضع اقتران خبر به فاء. تمرین اعراب</p>	<p>۵ بیت ۱۳۸- وبعد لولا غالبا حذف الخبر حتم وفی نصیمین ذا استقر ۱۳۹- وبعد واو عینت مفهوم مع کمثل کلصانع وما صنع ۱۴۰- وقبل حال لا یكون خبرا عن الذی خبره قد أضمرنا ۱۴۱- کضربی العبد مسیئا وأتم تبیینی الحق منوطا بالحکم ۱۴۲- وأخبروا بآئینن أو بأکثرا عن واحد کهم سراً شعرا توضیح النحو: ۲۳۶-۲۳۸؛ حاشیة الصبان: ۳۳۰-۳۱۵؛ المرادی: ۱۹۵-۱۹۲؛ أوضح المسالک: ۱۲۴-۱۲۱؛ برای مبحث «مواضع اقتران خبر به فاء» رک. نحو الوافی: ۴۸۹-۴۸۷؛ نحو الوافی: ۴۷۷-۴۷۲ و ۴۸۳-۴۸۰؛ شرح ابن عقیل: ۲۶۰-۲۴۶</p>
<p>صرف: اوزان جمع تکسیر.</p>	<p>۷ بیت ۸۰۶- لفعل اسماً صحّ لأمّا فعله والوضع فی فعل وفعل قلله ۸۰۷- وفُعَلٌ لفاعل وفاعله وصفین نحو عاذل وعاذله ۸۰۸- ومثله الفعّال فیما ذکرّا وذان فی المعلّ لأمّا تدرّا ۸۰۹- فعل وفعلة فِعال لهما وقلّ فیما عینه الیا منهما ۸۱۰- وفعل أيضاً له فعال ما لم یکن فی لامه اعتلال ۸۱۱- أو یک مضعفاً ومثل فعل ذو التا وفعل مع فعل فاقبل ۸۱۲- وفی فعیل وصف فاعل ورد کذاک فی أثناء اطرد نحو الوافی: ۵۹۵-۵۹۸؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۴-۴۶۰؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸</p>
<p>نحو: وجه تسمیه افعال ناقصه، افعال ناقصه و کیفیت عمل آنها، اختلاف علما در مورد لیس، کیفیت عمل افعال ناقصه و متصرفات آن. تمرین اعراب</p>	<p>۵ بیت کان وأخواتها: ۱۴۳- ترفع کان المبتدا اسماً والخبر تنصبه ککان سیدا عمر ۱۴۴- ککان ظلمات أضحی أصبحا أمسی وصار لیس زال برحا ۱۴۵- فتئ وانفکوهذی الأریعة لشبه نفی أو لنفی متبعه ۱۴۶- ومثل کان دام مسوقاً بما کاعط ما دمت مصیبا درهماً ۱۴۷- وغیر ماض مثله قد عملا إن کان غیر الماض منه استعمالاً نحو الوافی: ۴۹۹-۴۹۴ و ۵۰۴-۵۰۳ و ۵۰۷ و ۵۱۴-۵۰۹؛ أوضح المسالک: ۱۳۰-۱۲۵؛ المرادی: ۱۹۶-۱۹۸؛ حاشیة الصبان: ۳۴۰-۳۳۱؛ توضیح النحو: جزء دوم صص ۱۳-۴؛ شرح ابن عقیل: ۲۶۱-۲۷۱</p>

<p>نحو: جواز توسط اخبار ناقصه، آیا تقدیم خبر دام صحیح است؟، تقدیم خبر افعال ناقصه منفی، منظور از افعال تامه در این باب. تمرین اعراب</p>	<p>۴ بیت ۱۴۸- وفی جمیعها توسط الخبر أجز وكل سبقه دام حظر ۱۴۹- کذاک سبق خبر ما النافية فجیء بها متلوۃ لا تالیة ۱۵۰- ومنع سبق خبر کیس اصطفی وذو تمام ما برفع یکتفی ۱۵۱- وما سواه ناقص والنقص فی فتیء لیس زال دائماً فقی توضیح النحو: ۲۱-۱۴؛ حاشیة الصبان: ۳۴۸-۳۴۱؛ المرادی: ۲۰۱-۱۹۸؛ أوضح المسالک: ۱۳۶-۱۳۰؛ نحو الوافی: ۵۱۹-۵۱۵؛ شرح ابن عقیل: ۲۷۹-۲۷۱</p>	<p>۱۱</p>
<p>صرف: اوزان جمع تکسیر.</p>	<p>۷ بیت ۸۱۳- وشاع فی وصف علی فعلانا أو انثیبه أو علی فعلانا ۸۱۴- ومثله فعلانة والزمه فی نحو طویل وطویلة تفی ۸۱۵- وبفعول فعل نحو کبد یخص غالباً کذاک یطرد ۸۱۶- فی فعل اسماً مطلق الفاعل له وللفعال فعلاناً حصل ۸۱۷- وشاع فی حوت وقاع مع ما ضاهاهما وقل فی غیرهما ۸۱۸- وفعلاً اسماً وفعیلاً وفعل غیر معل العین فعلاً شمل ۸۱۹- ولکریم وبخیل فعلا کذا لما ضاهاهما قد جعلاً نحو الوافی: ۵۹۸-۶۰۱؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۸-۴۶۴؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸</p>	<p>۱۲</p>
<p>نحو: احکام معمول خبر، در صورت تقدیم معمول خبر بر عامل چگونه باید تاویل کرد؟، انواع کان (ناقصه، تامه، زائده) و شروط آنها، حالتهاى حذف کان و معمول آن، شروط حذف نون از مضارع کان. تمرین اعراب</p>	<p>۶ بیت ۱۵۲- ولا یلی العامل معمول الخبر إلا إذا ظرفاً أتى أو حرف جر ۱۵۳- ومضمر الشان اسماً انون وقع موهوم ما استبان أنه امتنع ۱۵۴- وقد تزداد کان فی حشو کما کان أصحعلم من تقدماً ۱۵۵- وبیحدفونها وبقون الخبر وبعد إن ولو كثيراً إذا اشتهر ۱۵۶- وبعد أن تعویض ما عنها ارتکب کمثل أما أنت برأ فاقترب ۱۵۷- ومن مضارع لکان منجزم تحذف نون وهو حذف ما التزم نحو الوافی: زیادة و تفصیل صص ۵۲۳-۵۲۱ و ۵۳۶-۵۲۴؛ أوضح المسالک: ۱۴۳-۱۳۶؛ المرادی: ۲۰۲-۲۰۵؛ حاشیة الصبان: ۳۶۲-۳۴۹؛ توضیح النحو: ۳۶-۲۳؛ القواعد الأساسية: ۱۴۸-۱۴۳؛ شرح ابن عقیل: ۳۰۰-۲۷۹</p>	<p>۱۳</p>
<p>نحو: شروط عمل ما و لای شبیه لیس، اختلاف نحاة در مورد عمل إن، عمل لات از نظر جمهور. تمرین اعراب</p>	<p>۶ بیت فصل فی ما ولا ولات وإن المشبهات بلیس ۱۵۸- إعمال لیس أعملت ما دون إن مع بقا النفی وترتیب زکن ۱۵۹- وسبق حرف جر أو ظرف کما بی أنت معنیاً أجاز العلماء ۱۶۰- ورفع معطوف بلکن أو ببیل من بعد منصوب بما الزم حیث حل ۱۶۱- وبعد ما و لیس جرألبا الخبر وبعد لا ونفی کان قد یجر ۱۶۲- فی النکرات أعملت کلیس لا وقد تلی لات وإن ذا العملا ۱۶۳- وما للات فی سوی حین عمل وحذف ذی الرقع فشاو العکس قل توضیح النحو: ۵۲-۴۱؛ حاشیة الصبان: ۳۷۸-۳۶۳؛ المرادی: ۲۱۰-۲۰۶؛ أوضح المسالک: ۱۵۶-۱۴۳؛ نحو الوافی: ۵۵۱-۵۳۷؛ القواعد الأساسية: ۱۵۸-۱۵۶؛ شرح ابن عقیل: ۳۲۱-۳۰۱</p>	<p>۱۴</p>
<p>صرف: اوزان جمع تکسیر.</p>	<p>۶ بیت ۸۲۰- وناب عنه أفعلاء فی المعلن لأمأ ومضعف وغير ذاک قل ۸۲۱- فواعل لفوعل وفاعل وفاعلاء مع نحو کأهل ۸۲۲- وحائض وصاهل وفاعله وشذ فی الفارس مع ما مائله ۸۲۳- وبفعاثل أجمعن فعاله وشبهه ذا تاء أو مزاله ۸۲۴- وبالفعالی والفعالی جمعا صحراء والعذراء والقیس اتبعا ۸۲۵- واجعل فعالی لغير ذی نسب جلد کالکرسى تتبع العرب نحو الوافی: ۶۰۱-۶۵۷؛ شرح ابن عقیل: ۴۷۱-۴۶۸؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸</p>	<p>۱۵</p>

<p>نحو: تعریف اعمال مقاربه ، نظر علما در مورد فعلیت افعال مقاربه، معانی افعال مقاربه، کیفیت خبر افعال مقاربه. تمرین اعراب</p>	<p>۶ بیت أفعال المقاربه: ۱۶۴- ککان کاد وعسی لکن ندر غیر مضارع لهذین خبر ۱۶۵- وكونه بدون أن بعد عسی نزر وكاد الأمر فيه عكسا ۱۶۶- وكعسی جرى ولكن جعلاً خبرها حتما بأن متصلاً ۱۶۷- وألزموا اخلولق أن مثل حری وبعد أوشك انتفا أن نزرا ۱۶۸- ومثل کاد فی الأصح کربا وترك أن مع ذی الشروع وجبا ۱۶۹- كأنشأ السائق یحدو وطفق کذا جعلت وأخذت وعلق نحو الوافی: ۵۶۴-۵۵۶؛ أوضح المسالک: ۱۶۶-۱۵۷؛ المرادی: ۲۱۵-۲۱۱؛ حاشیة الصبان: ۳۸۷- ۳۷۹؛ توضیح النحو: ۶۴-۵۵؛ شرح ابن عقیل: ۳۳۷-۳۲۲</p>
<p>نحو: افعال مقاربه به اعتبار تصرف و عدم تصرف، حالتهاى افعال مقاربه به اعتبار تام و ناقص بودن. تمرین اعراب</p>	<p>۴ بیت ۱۷۰- واستعملوا مضارعاً لأوشکا وكاد لا غیر وزادوا موشکا ۱۷۱- بعد عسی اخلولق أوشك قد یرد غنی بأن یفعل عن ثاب فقد ۱۷۲- وجردن عسی أو ارفع مضمراً بها إذا اسمقبلها قد ذکرا ۱۷۳- والفتح والكسر أجز فی السین من نحو عسیت وانتفا الفتح زکن أوضح المسالک: ۱۶۹-۱۶۶؛ المرادی: ۲۱۶-۲۱۵؛ حاشیة الصبان: ۳۹۵-۳۸۸؛ توضیح النحو: ۷۳- ۶۵؛ نحو الوافی: ۵۶۹-۵۶۴؛ القواعد الأساسية: ۱۵۳-۱۵۱؛ شرح ابن عقیل: ۳۴۴-۳۳۷</p>
<p>صرف: اوزان جمع تکسیر.</p>	<p>۸ بیت ۸۲۶- وبفعلال وشبهه انطقاً فی جمع ما فوق الثلاثة ارتقى ۸۲۷- من غیر ما مضى ومن خماسی جرد الآخر انف بالقیاس ۸۲۸- والرابع الشبيه بالمزید قد یحذف دون ما به تم العدد ۸۲۹- وزائد العادی الرباعی احذفه ما لم یک لیناً إثره اللذ ختما ۸۳۰- والسین والتا من کمستدع أزل إذ بینا الجمع بقاهما مُجَلَّ ۸۳۱- والمیمُ أولى من سواةً بالبقا والهمز والياء مثله إن سبقا ۸۳۲- والياء لا الواو احذف ان جمعت ما کخیز بون فهو حکم ختما ۸۳۳- وخیزوا فی زائدی سرندی وكل ما ضاهاه کالعلندی نحو الوافی: ۶۰۷-۶۱۷؛ شرح ابن عقیل: ۴۷۶-۴۷۱؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸</p>
<p>نحو: قسم دوم نواسخ، معرفی ان و أخوات ان، معانی و عمل ان و أخواتش، اختلاف نحاة در عمل آنها در خبر، عدم جواز تقدیم خبر، عدم جواز تقدیم معمول خبر، کیفیت حركات همزه در ان، حالتهاى وجوب کسر و فتح همزه ان. تمرین اعراب</p>	<p>۷ بیت ان وأخواتها: ۱۷۴- لان أن لیت لکن لعل كأن عکس ما لکان من عمل ۱۷۵- کإنزیداً عالمبائی کفاءولکتابنه ذو ضمن ۱۷۶- وراع ذا الترتیب إلا فی الذى کلیت فیها أو هنا غیر البذی ۱۷۷- وهمز إنافتح لسدمصدر مسدّها وفی سوی ذاک اکسر ۱۷۸- فاکسر فی الابتدا وفی بدء صله وحيث إنلیمین مکمله ۱۷۹- أو حکیت بالقول أو حلت محل حال کزرته وائی ذو أمل ۱۸۰- وکسروا من بعد فعل علقا باللام کاعلم إنه لذو تقى نحو الوافی: ۵۹۰-۵۷۰؛ حاشیة الصبان: ۴۰۶-۳۹۶؛ المرادی: ۲۲۱-۲۱۷؛ أوضح المسالک: ۱۷۴- ۱۷۰؛ توضیح النحو: ۸۴-۷۶؛ شرح ابن عقیل: ۳۵۵-۳۴۵</p>
<p>نحو: جواز کسر و فتح همزه ان، دخول لام ابتدا بر خبر ان، حالت دخول لام بر خبر منفی. تمرین اعراب</p>	<p>۵ بیت ۱۸۱- بعد إذا فجاءة أو قسم لا لام بعده بوجهین نمی ۱۸۲- مع تلوقاً الجزاً وذا یطرد فی نحو خیر القول إئی أحمد ۱۸۳- وبعد ذات الکسر تصحب الخبر لام ابتداءً نحو إئی لوزر ۱۸۴- ولا یلی ذی اللام ما قد نفیا ولا من الأفعال ما کرضیا ۱۸۵- وقد یلیها مع قد کإن ذا لقد سما علی العدا مستحوذا نحو الوافی: ۶۰۱-۵۹۲؛ حاشیة الصبان: ۴۱۵-۴۰۶؛ المرادی: ۲۲۵-۲۲۱؛ أوضح المسالک: ۱۷۶- ۱۷۴؛ توضیح النحو: ۹۳-۹۴؛ شرح ابن عقیل: ۳۷۰-۳۵۵</p>

<p>نحو: دخول لام ابتدا بر معمول خبر و ضمیر فصل و اسم انو شروط آن، حالت إن هنگام اتصال مای زائده اعراب معطوف بر اسم انقبل و بعد از تکمیل خبر، حکم عمل إن مخففه تمرین اعراب</p>	<p>۲۱</p>
<p>۶ بیت ۱۸۶- وتصحب الواسط معمول الخبر والفصل واسما حلقبه الخبر ۱۸۷- ووصل ما بذی الحروف مبطل إعمالها وقد یبقی العمل ۱۸۸- وجائزرفعک معطوفا علی منصوب إنبعد أن تستکملا ۱۸۹- وألحقت یان لکن وأن من دون لیت ولعل وکأن ۱۹۰- وخفضت إن فقل العمل وتلزم اللام إذا ما تمهل ۱۹۱- وریمما استغنی عنها إن بدا ما ناطق أرادہ معتمدا توضیح النحو: ۱۰۳-۹۳؛ أوضح المسالک: ۱۸۶-۱۷۶؛ المرادی: ۲۳۰-۲۲۶؛ حاشیة الصبان: ۴۲۶-۴۱۶؛ نحو الوافی: ۶۱۴-۶۰۲؛ شرح ابن عقیل: ۳۸۱-۳۷۰</p>	<p>نحو: آیا اسم إن مخففه از مثقله واجب الحذف است؟، کیفیت خبر إن مخففه، چگونگی حذف اسم کأن مخفف از مثقله. تمرین اعراب</p>
<p>نحو: فرق لای نفی جنس با لای نافی، شروط عمل لای نفی جنس، انواع اسم لا و حکم هر کدام، حکم معطوف بر اسم لا همراه با تکرار لا. تمرین اعراب</p>	<p>۲۳</p>
<p>۵ بیت ۱۹۲- والفعل إن لم یک ناسخا فلا تلفیه غالباً بیان ذی موصلا ۱۹۳- وإن تخفف أن فاسمها استکن والخبر اجعل جملة من بعد أن ۱۹۴- وإن یکن فعلاً ولم یکن دعا ولم یکن تصریفه ممتنعا ۱۹۵- فالأحسن الفصل بقد أو نفی أو تنفیس أو ولو قلیل ذکر لو ۱۹۶- وخفضت کأن ایضا فتنوی منصوبها وثابتاً ایضا روی أوضح المسالک: ۱۹۲-۱۸۶؛ المرادی: ۲۳۳-۲۳۰؛ حاشیة الصبان: ۴۳۴-۴۲۶؛ نحو الوافی: ۶۲۱-۶۱۵؛ توضیح النحو: ۱۱۰-۱۰۴؛ القواعد الأساسية: ۱۶۸-۱۵۹؛ شرح ابن عقیل: ۳۹۲-۳۸۱</p>	<p>نحو: حکم عطف بر اسم لا بدون تکرار لا، حکم دخول همزه بر لا، حذف خبر لا همراه قرینه. تمرین اعراب</p>
<p>۴ بیت ۱۹۷- عمل إناجعل للا فی نکره مفردة جاء تک أو مکررة ۱۹۸- فانصب بها مضافا أو مضارعه بعد ذاک الخبر اذکر رافعه ۱۹۹- ووکب المفرد فاتحاً کلا حول ولا قوة والثان اجعلا ۲۰۰- مرفوعاً أو منصوباً أو مرکباً وإن رفعت أو لا تنصبا توضیح النحو: ۱۲۳-۱۱۴؛ نحو الوافی: ۶۳۸-۶۲۲؛ المرادی: ۲۳۷-۲۳۴؛ أوضح المسالک: ۲۰۲-۱۹۳؛ شرح ابن عقیل: ۴۰۴-۳۹۳</p>	<p>۲۴</p>